

Forord

Snart er det kommune- og fylkestingsvalg. Listekandidatene forbereder seg på å framføre sitt politiske budskap i møte med velgerne – deg og meg. De skal kappes om å vinne tilslutning til sitt parti og sitt kandidatur.

Valgkamp handler først og fremst om påvirkning. Stor innsats og entusiasme, kreative utspill og nøye planlagte budskap er partienes våpen i den harde kampen om velgerne. Aldri er man vitne til så mange paneldebatter, hører så mange velformulerte argumenter og får servert så mange politiske løfter som akkurat da. I løpet av noen hektiske høstuger skal du påvirkes slik at det "rette" valget gjøres når valgdagen kommer og stemmeseddelen skal legges i urnen.

Funksjonshemmedes Fellesorganisasjon (FFO) ønsker å snu på flisa. Vi ønsker at tillitsvalgte i FFO og FFOs medlemsorganisasjoner bruker valgkampen til selv å påvirke – påvirke politikerne. Med utgangspunkt i vår egen situasjon, funksjonshemmedes hverdag, skal vi utfordre og provosere til debatt. Vi skal løfte fram de viktigste sakene våre og kreve klare svar fra de som ønsker å bli valgt til kommunestyre og fylkesting.

Hensikten med dette hefte er å gjøre våre medlemsorganisasjoner, kommune-FFO og fylkes-FFO bedre rustet til å utfordre politikerne på viktige og aktuelle saker for funksjonshemmede og kronisk syke. Siden dette er et kommune- og fylkestingsvalg har vi valgt å sette fokus på saker av lokal karakter. Det er viktig at de spørsmål vi reiser er saker som kommune- og fylkespolitikere faktisk har makt og myndighet til å gjøre noe med. Partienes kandidater må ikke få anledning til å slippe unna våre spørsmål med svar som "Dette bestemmer Stortinget".

Valgkampheftet er utformet kort og konsist – dette er bevisst. Vi ønsker fokus på de viktigste sakene, klare problemstillinger og noen hovedargumenter. Argumentene er bygd på utvalgte fakta. Det er vårt håp at dere lokalt ser nytten av et slikt hefte, enten som mal for spørsmål til politikerne i en debatt, som bakgrunnsstoff til et leserbrev eller som en idébank for egne utspill i valgkampen.

Bakerst i dette hefte finner du utkast til en pressemelding. Vi håper dere benytter denne lokalt som mal for å sette deres preg på medias dagsorden og dermed politikernes dagsorden i denne valgkampen. Erfaringer viser nemlig at gjennom oppslag i media er det lettere å få listekandidatenes oppmerksomhet på våre saker.

Valgkamp er mulighetenes tid for oss som driver interessepolitisk arbeid – aldri er politikerne så velvillige og imøtekommende som i forkant av et valg. Denne muligheten bør vi benytte. Men jobben slutter ikke med det. Når valget er over og politikerne har tatt sete skal vi påse at lovnadene blir fulgt opp – det er gjennom et slikt helhetlig arbeid at funksjonshemmedes hverdag steg for steg kan bedres.

Lykke til med valgkampen!

Oslo, 25. februar 2011

Liv Arum
Generalsekretær

Innholdsfortegnelse

Forord	1
Innholdsfortegnelse	2
Habilitering og rehabilitering	3
En kommune som tar brukerne på alvor	5
Kommunale egenandeler	7
Brukermedvirkning i kommunen	9
Driftstilskudd til organisasjonene	11
Kommunale planer for universell utforming	13
TT-ordningen	15
Funksjonshemmede barn og deres familier	17
Skolen	19
Skolefritidsordningen	22
Arbeid	23
Hvordan skrive en pressemelding?	24

Habilitering og rehabilitering

FFO vil ha klart svar på:

- Vil du og ditt parti sørge for at din kommune utarbeider planer slik at alle som har behov for det, tilbys nødvendig habilitering og rehabilitering?
- Vil du og ditt parti sørge for at din kommune utarbeider en oversikt over behovet for habilitering og rehabilitering?
- Vil du og ditt parti sikre at barn med behov for habilitering får det tilbudet de har krav på, slik at deres utviklingsmuligheter og oppvekstvilkår sikres?
- Vil du og ditt parti sørge for at koordinerende enhet for habilitering og rehabilitering etableres eventuelt styrkes i din kommune?

Kommunens ansvar

Ansvar for habilitering og rehabilitering for den enkelte bruker er plassert hos kommunene. Kartlegginger viser at kommunene i varierende grad tar dette ansvaret. Det mangler i mange tilfeller planer for habilitering- og rehabiliteringsvirksomheten, og der det er utviklet planer mangler disse i mange sammenhenger politisk forankring. For å bedre kunne dimensjonere tilbudet sitt er det også viktig at kommunene foretar en kartlegging av behovet de har for rehabiliteringsplasser. Det er uforståelig at det ikke finnes nøyaktige anslag over behovet for habilitering- og rehabiliteringstjenester i kommunene.

Det svikter også når det gjelder organiseringen av rehabiliteringstjenestene ved at det ikke satses på de lovpålagte koordinerende enhetene i mange av kommunene. All erfaring viser at i de kommunene som satser på koordinerende enhet og individuell plan blir tjenestene bedre samordnet og koordinert. Det er derfor et paradoks at så mange kommuner ikke oppfyller den rettigheten som mange har til en individuell plan, og den plikten de har til å ha en koordinerende enhet for habiliterings- og rehabiliteringsvirksomheten. Mye av dagens press på spesialisthelsetjenesten skyldes til dels kommunenes manglende prioritering og tilbud innen habilitering og rehabilitering.

Forskrift om habilitering og rehabilitering

§7 Kommunens ansvar for habilitering og rehabilitering

Kommunen skal ha en generell oversikt over behov for habilitering og rehabilitering i kommunen. Kommunen skal sørge for at alle som bor eller oppholder seg i kommunen, tilbys nødvendig utredning og oppfølging ved behov for habilitering og rehabilitering.

Habilitering

Et utilstrekkelig habiliteringsløp er et forhold som påvirker hele familien. Erfaringen i mange av FFOs medlemsorganisasjoner er at utredningsfasen fungerer godt, men at oppfølgingen og praksis er mangelfull. Habilitering er for mange barn med funksjonshemming og kronisk sykdom planlegging for livet. Overgangen fra habilitering til rehabilitering kan være svært problematisk. FFO mener derfor at det må utvikles kvalitetsindikatorer for å se på behandlingsforløp i habiliteringen.

I 2009 la Helsedirektoratet frem Handlingsplan for habilitering av barn og unge. I denne blir det påpekt at det ikke er usannsynlig at rundt 10 % av barnebefolkningen vil kunne ha behov for en eller annen habiliteringsbistand på kommunalt nivå i kortere eller lengre tid.

Det betyr at kommunene må styrke sin innsats overfor barn og unge. Samtidig ser det ut som det er foretatt en reduksjon i de faggruppene (fysioterapeuter, helsesøstertjenesten, helsestasjonsleger) som kan gi barn og unge et godt habiliteringstilbud.

Stortingets helse- og omsorgskomite har nok en gang under behandlingen av Statsbudsjettet for 2011 gjentatt hvor viktig det er med et godt og riktig tilbud uavhengig av blant annet bosted og alder:

“Komiteen understreker viktigheten av at et godt og riktig rehabiliterings- og habiliteringstilbud blir gitt til alle som trenger det uavhengig av bosted, alder, og funksjonsnedsettelse.”

Innst. 11S (2010-2011)

Selv om det i oppsummeringen av det landsomfattende tilsyn med habiliteringstjenester (2006) ble konkludert med at det ikke finnes et likeverdig habiliteringstilbud for barn i Norge, har det skjedd lite eller ingenting på dette feltet.

Tilsynet bekrefter tilbakemeldinger til FFO og FFOs Rettighetssenter. Denne situasjonen må endres! Vi kan ikke ha det slik at barn med funksjonshemninger, med bruk for koordinerte tjenester, ikke får det tilbudet de har krav på. Denne situasjonen er uholdbar.

Ungdom uten tilbud

Det må settes et sterkere fokus på habilitering og rehabilitering rettet mot ungdom. Som på mange andre områder, oppleves det at ungdom er en glemt gruppe også innenfor rehabilitering. Mange barn med funksjonshemming opplever at når de trer ut av barnerollen, så mister de ofte all oppfølging og tilbud til habilitering/rehabilitering.

Også for ungdom som får funksjonshemmingen/sykdommen i ungdomsårene, er tilbudet mangelfullt. Mange diagnoser har et godt tilbud til eldre, men det å delta på habilitering/rehabilitering med eldre mennesker er verken ideelt eller attraktivt for ungdom. Det er et stort behov for å etablere egne tilbud til ungdom, både fordi mange nok ikke får det tilbudet de trenger, og fordi mange opplever at dagens tilbud ikke er godt nok for ungdom.

En kommune som tar brukerne på alvor

FFO vil ha klart svar på

- Vil du og ditt parti sørge for at de som etter loven har krav på en individuell plan får dette, og at planen følges opp?
- Vil du og ditt parti sørge for at ingen unge funksjonshemmede må bo på aldersinstitusjon mot sin vilje?
- Vil du og ditt parti ta ansvar for at det finnes tilstrekkelig mange gode boligtilbud til unge voksne som er avhengig av bistand i eget hjem når de flytter ut av foreldrehjemmet?

Individuell plan, koordinator og koordinerende enhet

Alle mennesker med behov for langvarige og sammensatte tjenester fra det offentlige hjelpeapparatet har rett til å få utarbeidet en individuell plan (IP). Retten til å få utarbeidet en individuell plan er hjemlet i sosialtjenesteloven og pasientrettighetsloven. Kommunenes plikt til å utarbeide en individuell plan er hjemlet i kommunehelsetjenesteloven og sosialtjenesteloven.

I forslaget til ny lov om kommunale helse- og omsorgstjenester understrekes kommunens plikt til å utarbeide individuelle planer for dem som trenger det. I lovforslaget kobles denne plikten til en tilsvarende plikt til å yte koordinerende tjenester ved at alle som har en IP skal få rett på en koordinator og kommunene skal ha plikt til å etablere en koordinerende enhet.

FFO har i sitt hørings svar til behandlingen av ny helse- og omsorgslov støttet forslagene som understreker kommunenes plikter i forhold til IP, koordinator og koordinerende enhet og brukernes tilsvarende rettigheter, som i det nye lovsystemet, forslås forankret i pasient- (og bruker-) rettighetsloven.

FFO har tidligere tatt til orde for at det er behov for mer kunnskap om ordningen. Henvendelser til FFO viser at det er liten og tilfeldig kunnskap om individuell plan i pleie- og omsorgssektoren. Dette gjelder særlig kunnskap om ulike trygdeytelser. FFO støtter derfor lovforslagets intensjon om målrettede informasjons- og opplæringstiltak.

FFO har en forventning om at individuell plan benyttes som metode for å sikre at alle som er avhengig av koordinerte tjenester har et godt organisert apparat rundt seg. Det innebærer at det å få en plan i seg selv ikke er tilstrekkelig. Det er en forutsetning at de innsatsene som planen beskriver også iverksettes og følges opp til beste for den enkelte bruker.

Oppfølgingsansvar

I følge forskrift om individuell plan har den del av kommunens helse- eller sosialtjeneste som brukeren henvender seg til en selvstendig plikt til å sørge for at arbeidet igangsettes uavhengig om bruker mottar eller har mottatt bistand fra andre deler av tjenesteapparatet.

Unge ut av aldersinstitusjon

FFO sitter i en kontaktgruppe sammen med Helsedirektoratet og Helse- og omsorgsdepartementet som overvåker utviklingen over hvor mange unge som er innskrevet for langtidsopphold i sykehjem. Tallene har svingt en del de siste årene, noe som blant annet skyldes kvaliteten på innsamlede data. Fylkesmennene gjennomfører årlig tilsyn med kommunene, hvor de blir bedt om å redegjøre for sine tall.

Funksj. h. under 50 år	2004	2005	2006	2007	2008	2009
I sykehjem	126	225	173	100	127	137
I sykehjem m/flytteønske	37		16	8	16	32
I sykehjem m/flytteønske u/flytteplan			3	0	2	1

FFO har i møte i kontaktgruppen uttrykt bekymring for økningen av tallene. I tillegg frykter vi at det er langt flere under 50 år på langtidsopphold som ønsker å flytte ut i egen bolig, men som ikke har anledning til dette da egnede boliger ikke eksisterer i den kommunen man bor.

Unge ut av foreldrehjemmet

For kommunene er det økonomisk lønnsomt at unge voksne bor hjemme hos sine foreldre. I en familiesituasjon blir mye av omsorgen ivaretatt gjennom ordinær sosial omgang. Kostnadene til praktisk bistand, avlastning, støttekontakt blir vesentlig lavere så lenge den unge voksne personen bor hjemme hos sine foreldre. Når en flytter i egen bolig må mange av familiens gratistjenester profesjonaliseres. Merkostnadene for kommunene kan bli store – også i de tilfeller hvor det ytes omsorgslønn til en av foreldrene.

FFO frykter at dette er årsaken til at stadig flere unge voksne opplever at det ikke finnes egnede boligtilbud når de blir myndige og ønsker å flytte hjemmefra.

FFO vil oppfordre deg og ditt parti til å ta ansvar for at kommunen sørger for at det finnes egnede boligtilbud til alle unge som ønsker å flytte hjemmefra og som har behov for bistand i eget hjem.

Kommunale egenandeler

FFO vil ha klart svar på:

- Vil du og ditt parti sørge for å redusere nivået på egenandeler til mennesker med behov for kommunale tjenester i hjemmet?

Store forskjeller mellom kommunene

Selv om kommunene skal tilby tjenester til selvkost er forskjellene svært varierende fra kommune til kommune på hva du som bruker må betale for hjemmehjelp/praktisk bistand i hjemmet eller leie av trygghetsalarm. En undersøkelse tidligere i år blant 150 kommuner gjort av Forbrukerrådet, viser enorme forskjeller. Undersøkelsen avdekker blant annet at man må betale hele fem ganger mer for hjemmehjelp i Drammen enn hva man må betale Modum, en kommune i nærheten.

Bruken av kommunale egenandeler for tjenester til mennesker med nedsatt funksjonsevne har økt kraftig de senere årene. FFO erfarer at vi både har fått flere egenandeler og at nivået øker. Mange opplever dette som en tung økonomisk byrde.

De fleste brukerne av kommunale hjemmetjenester har som regel også betydelige utgifter til andre tjenester som det kreves egenandeler for, så som helsetjenester, fysikalsk behandling og medisiner. I tillegg har mange utgifter til helsetjenester eller medisiner som ikke er omfattet av noen skjermingsordning, som for eksempel tannbehandling og medisiner på hvit resept.

Det er derfor mange som har betydelig utgifter til nødvendig tjenester dersom man ser dette i en sammenheng. Tidligere undersøkelser fastslår at enkelte betaler mellom 20 000 – og 30 000 kroner i året i ulike egenandeler.

FFO mener derfor at høye kommunale egenandeler for bistand i eget hjem bidrar til at noen må velge bort nødvendige tjenester av økonomiske grunner. Dette er uverdig. FFO mener derfor at kommunen må begrense egenandelsbruken til et absolutt minimum for å sikre at brukerne har råd til nødvendige hjemmetjenester.

Kjennetegn ved kommuner som har høye egenandeler

Det er ingen klare kjennetegn ved de kommunene som har høye egenandeler sammenlignet med kommuner med lave egenandeler. Det er ikke noe som tyder på at kommuner med dårlig økonomi tar høyere egenbetaling av sine innbyggere enn de kommuner som har god økonomi.

FFO mener det må være en oppgave for den enkelte kommune og sørge for at de kommunale egenandelene ikke er av et slikt omfang at brukerne må frasi seg nødvendige tjenester. Dette kan gjøres både gjennom etablering og forbedringer av skjermingsordninger, og ved en mer generell reduksjon av de kommunale egenandelene. Dette er et politisk spørsmål som FFO ønsker å utfordre de politiske partiene på i valgkampen.

FFOs ønske er at politikerne som stiller til valg allerede fra høsten av, i forbindelse med behandlingen av de kommunale budsjettene, vil ta initiativ til å redusere nivået på egenandelene eller bedre skjermingsordningene.

Slik er de kommunale egenandelene:

Hjemmehjelp (årspris for praktisk hjelp i hjemmet for tung bruker)

5 billigste kommunene

Tydal	kr. 7 620
Modum	kr. 7 800
Øvre Eiker	kr. 10 764
Hole	kr. 10 908
Fredrikstad	kr. 11 880

5 dyreste kommunene

Drammen	kr 53 644
Arendal	kr 46 800
Bamble	kr 46 800
Sarpsborg	kr 46 800
Bodø	kr 45 395

Kilde: Forbrukerrådet 2011

Hvordan er situasjonen i din kommune? Er det store forskjeller mellom kommunene i ditt fylke på hva de tar i egenbetaling? Gå inn og sjekk på forbrukerrådets hjemmesider www.forbrukerradet.no

Med bakgrunn i de store forskjellene mellom kommunene i hva de tar i egenandeler vil FFO spørre deg som politiker og ditt parti om dere vil sørge for å redusere nivået på egenandeler til mennesker med behov for kommunale tjenester i hjemmet?

Brukermedvirkning i kommunen

FFO vil ha klart svar på:

- Vil du som politiker sikre brukermedvirkning på NAV-kontorene?
- Vil du som politiker bidra til å sikre at bredden av saker som berører funksjonshemmede og kronisk syke legges fram for det kommunale rådet for funksjonshemmede?
- Vil du som politiker sikre brukermedvirkning på systemnivå i den kommunal og fylkeskommunal PP-tjenesten?

Arbeids- og velferdskontorene

Det er fra 2010 på plass egne arbeids- og velferdskontorer i alle norske kommuner. NAV-kontorene forvalter alle de tjenestene som arbeidskontoret og trygdekantoret tidligere hadde ansvaret for, og skal i tillegg som et minimum også forvalte sosialhjelpsytelser. Det er inngått egne avtaler mellom hver enkelt av landets kommuner og NAV (på fylkesnivå) om hvordan arbeids- og velferdskantoret skal drives.

Både fra Stortinget, Regjeringen og Arbeids- og velferdsetaten er brukermedvirkning fremhevet som et viktig prinsipp både i den nye etaten og i arbeidet med selve NAV-reformen. Fra NAVs side er det slått fast at det i en form som bestemmes lokalt skal foregå brukermedvirkning ved det enkelte arbeids- og velferdskantor. Hvordan brukermedvirkningen ved hvert enkelt arbeids- og velferdskantor gjennomføres og praktiseres vil det altså i stor grad være muligheter for den enkelte kommunes politikere å påvirke.

§14 i Lov om arbeids- og velferdsforvaltningen – Om arbeids- og velferdskontorene

”Kantoret skal opprettes ved avtale mellom Arbeids- og velferdsetaten og kommunen. Avtalen skal inneholde bestemmelser om lokalisering og utforming, organisering og drift av kantoret, hvilke kommunale tjenester som skal inngå i kantoret, og hvordan kantoret skal samhandle med representanter for kantorets brukere og kommunens øvrige tjenestetilbud.”

Kommunale råd for funksjonshemmede

Det har nå vært én kommunevalgperiode med lovfestet kommunale råd for funksjonshemmede i alle landets kommuner. I arbeidet fram mot denne lovfestingen ble det uttrykt i høringsbrev fra departementet at aktive brukerorganisasjoner var en forutsetning for et velfungerende kommunalt råd. For at representantene som oppnevnes til de kommunale rådene skal ha legitimitet og kunnskap om bredden de representerer, er det avgjørende at organisasjonene har møteplasser hvor de kan dele kunnskap, erfaringer og finne en felles plattform for å fremme sine medlemmers interesser.

Før lovfestingen av kommunale råd var det undersøkelser som viste at sakene som ble lagt fram for rådet i stor grad begrenset seg til tilgjengelighet. De kommunale rådene skal i følge loven og intensjonen bak loven ha et langt bredere ansvarsområde. Områdene som det kommunale rådet skal engasjeres i er kommunenes egenandelspolitikk, helse og omsorgstjenestene, transportområdet, barnehagesituasjonen, skolesituasjonen for å nevne noen. Kravet om universell utforming vil være viktig i forhold til mange sektorer.

Ansvarsområdet er også viktig å se på når det vurderes hvem som skal inn i rådene. Det er viktig at politikere har en bevisst holdning til at de kommunale rådene for funksjonshemmede er et viktig organ for å finne gode løsninger, og dermed er pådrivere til at alle relevante saker legges fram for rådet.

Brukermedvirkning på systemnivå i PP-tjenesten

PP-tjenesten er for mange elever med lærevansker svært viktig. Dessverre er det få kommunale eller fylkeskommunale PP-tjenester som har innført brukermedvirkning på systemnivå for å heve kvaliteten på tjenesten. Selv om slik medvirkning er vanlig i andre offentlige tjenester, finner man det bare unntaksvis i PP-tjenesten. FFO er opptatt av at forståelsen for brukermedvirkning må forankres godt i PP-tjenesten, slik at retten til individuell brukermedvirkning ivaretas etter opplæringsloven.

Brukermedvirkning på systemnivå i PP-tjenesten er viktig fordi det vil være en kilde til videreutvikling av tilbud. Det er først og fremst i forhold til kvalitetssikring at brukerrepresentasjon fra organisasjoner av funksjonshemmede spiller en sentral rolle. Brukerorganisasjonene kan sørge for et bredt grunnlag av erfaringer og kan systematisk formidle dette til tjenesteyter.

Soria Moria-erklæringen sier:

"Regjeringen at den vil innføre brukermedvirkning som prinsipp."

Nyttig å vite om NAV-reformen:

1. juli 2006 ble daværende Aetat og den daværende Trygdeetaten slått sammen til ett felles direktorat, Arbeids- og velferdsdirektoratet.

Samtidig startet arbeidet med å slå sammen arbeidskontorene, trygdekontorene og sosialkontorene til ett felles arbeids- og velferdskontor i samtlige av landets kommuner. Dette arbeidet startet fra andre halvår 2007, og alle kommuner har nå fått sitt eget arbeids- og velferdskontor.

Først i mars 2010 var innholdet i NAV-reformen på plass, og det er fremdeles en vei å gå før den nye etaten fungerer i tråd med intensjonene.

Driftstilskudd til organisasjonene

FFO vil ha klart svar på:

- Vil du som politiker sikre at det etableres driftstilskuddsordninger for funksjonshemmedes organisasjoner lokalt?
- Vil du som politiker gi eller sikre støtten til funksjonshemmedes organisasjoner i fylket som arbeider på områder som fylkeskommunen har et ansvar for?

Tilskudd til lokalt arbeid – muligheter for brukermedvirkning

For funksjonshemmede er det viktig å ha lokale møteplasser der man kan ha kontakt med mennesker i samme situasjon, og der tilbud om tilrettelagt aktivitet gis. Mange beslutninger som angår funksjonshemmede, tas lokalt. Funksjonshemmedes organisasjoner har i liten grad kommunal støtte til sin aktivitet, og ressurstilgangen ellers er svært begrensa.

Det har nå vært én kommunevalgperiode med lovfestet kommunale råd for funksjonshemmede i alle landets kommuner. I arbeidet fram mot denne lovfesting ble det uttrykt i høringsbrev fra departementet at aktive brukerorganisasjoner var en forutsetning for et velfungerende kommunalt råd. For at representantene som oppnevnes til de kommunale rådene skal ha legitimitet og kunnskap om bredden de representerer, er det avgjørende at organisasjonene har møteplasser hvor de kan dele kunnskap, erfaringer og finne en felles plattform for å fremme sine medlemmers interesser.

En ny utfordring i NAV

I tillegg er det klart at funksjonshemmede også vil ha sine brukerrepresentanter inn i det lokale NAV, og etter at den nye NAV-organisasjonen nå er på plass i alle kommuner har også brukerrådene kommet på plass. Dette er veldig bra med tanke på å ivareta de ulike grupperes interesser. Det er likevel en utfordring i å gi de lokale foreningene nødvendige rammevilkår for å utmeisle en politikk på vegne av funksjonshemmedes organisasjoner slik at det ikke er enkeltpersoner, men grupper, som blir hørt.

Kommunene må også ta et ansvar

Skal man få til en god brukermedvirkning lokalt er man avhengig av at også kommunene tar sitt ansvar for å få dette til. Gode rammevilkår for det arbeidet funksjonshemmedes organisasjoner driver er en forutsetning for om man skal lykkes med å systematisere brukernes egne erfaringer med kommunale tjenester, og å utvikle konstruktive forslag til forbedringer. FFO mener derfor det er viktig å få etablert kommunale støtteordninger som sikrer funksjonshemmedes organisasjoner muligheten til å bli gode medspillere i utviklingen av kommunale tjenester.

Diskriminering og tilgjengelighetsloven

I 2009 fikk vi Diskriminerings- og tilgjengelighetsloven. Loven er viktig fordi den gir funksjonshemmede bedre rettsvern mot diskriminering. Loven definerer klart mangel på tilgjengelighet som en form for diskriminering, og prinsippet om universell utforming blir lovfestet. Den nye loven har gitt et sterkt fokus på diskrimineringsspørsmål lokalt, og spesielt krav knyttet til universell utforming. Behovet for god kompetanse på dette området lokalt er stort, også i FFO og i FFOs organisasjoner i både fylker og kommuner. Dette synliggjør OGSÅ behovet for sterke organisasjoner lokalt, noe som også krever støtte til drift av disse organisasjonene.

Nye ordninger nødvendig

Frifondsordningen har gjennom en del år vært et viktig bidrag for lokal frivillig aktivitet. Dette er en sentral ordning for å styrke lokal aktivitet. Funksjonshemmedes organisasjoner har i liten grad dratt nytte av denne etablerte ordningen. Vårt hovedfokus er ikke innenfor barn, unge og kultur. Det er derfor viktig at det nå etableres andre ordninger for å legge til rette for lokal aktivitet i funksjonshemmedes organisasjoner. Spørsmålet er om kommunene i handling, ikke bare i ord, vil støtte det viktige arbeidet funksjonshemmedes organisasjoner driver når de kommunale budsjettene behandles?

Fylkeskommunens ansvar overfor funksjonshemmedes organisasjoner

Funksjonshemmedes organisasjoner og FFO-samarbeidet på fylkesplan trenger et trygt økonomisk fundament. Det har vi ikke. Utryggheten i fylkene er blitt enda større etter at staten overtok ansvaret for sykehusene. Ved at en del av funksjonshemmedes organisasjoner mottar støtte fra de regionale helseforetakene, ser det ut som at de fylkeskommunale midlene er blitt mindre forutsigbar.

Mange fylkeskommuner trodde at de gjennom reformen i spesialisthelsetjenesten kunne fraskrive seg de forpliktelsene de hadde i forhold funksjonshemmedes organisasjoner. Tross alt har fylkeskommunene fortsatt ansvar for en rekke områder som er viktige for funksjonshemmede. Dette gjelder ikke minst områdene videregående skole, tilgjengelighet til offentlige bygg, TT-ordningen og kultursektoren.

Det er derfor viktig at de fylkene som ikke har egne støtteordninger til FFO og funksjonshemmedes organisasjoner, etablerer dette. Det er videre viktig at de fylkene som allerede har tilskuddsordninger til funksjonshemmedes organisasjoner viderefører disse.

Store ulikheter

Det er fortsatt store variasjoner i fylkeskommunens tilskudd til organisasjonene. Som eksempel på disse forskjellene fikk FFO i Akershus 500 000 kroner fra fylkeskommunen i 2010, mens man i Oppland, Buskerud og Agderfylkene ikke fikk noe. En viktig forutsetning for å kunne drive et interessepolitisk arbeid av god kvalitet krever velfungerende organisasjoner. Det er dette som er fundamentet i arbeidet og en viktig forutsetning for å få dette til er de økonomiske rammebetingelsene som stilles til rådighet både når det gjelder drift og til ulike prosjekter. Vi ser en dreining der offentlig støtte går fra driftsfinansiering til prosjektfinansiering. For å sikre god kontinuitet og forutsigbarhet i arbeidet er bedre driftsstøtteordninger det beste virkemidlet, noe som også er formulert i Soria Moria-plattformen.

I Soria Moria-plattformen sies det følgende:

Kapittel 8: Sosial rettferdighet:

- Videreutvikle samarbeidet med og øke støtten til brukerorganisasjoner og andre frivillige organisasjoner som gjør en stor innsats på velferdssamfunnet

Kapittel 14: Kulturpolitikk

- Forenkle og avbyråkratisere samhandlingen mellom det offentlige og frivillig sektor og vri støtten over fra prosjektstøtte til frie midler.

Kommunale planer for universell utforming

FFO vil ha klart svar på:

- Vil du som politiker ta initiativ til å få på plass en kommuneplan med retningslinjer for universell utforming i din kommune innen 2015?
- Vil ditt parti involvere det kommunale rådet i kommunale planer og byggeprosjekter, slik at resultatet blir best mulig?

Stadig flere fylkeskommuner har fått på plass planer for universell utforming, mens bare noen få kommuner har det samme¹. Et av tiltakene i den nasjonale handlingsplanen *Norge universelt utformet 2025* er at alle kommunene skal ha slike på plass i 2015, altså innen utgangen av neste valgperiode. Viktige områder i en slik plan, er å få universell utforming inn i alle plannivåer lokalt, samt i de konkrete byggeprosjektene. Det er viktig at alle aktører, fra politikere og byråkrater til ansvarlige på alle nivåer i byggeprosjekter og det kommunale rådet, har fokus på og samarbeider om dette.

Universell utforming lønner seg!

Det er mange eksempler på at universell utforming lønner seg. Eksempelvis er det mye å spare på å gjøre en skole universelt utformet når den bygges, og slippe dyre ombygginger når det kommer en elev som bruker rullestol. Tilrettelegger man bussholdeplassen, kan flere reise kollektivt og færre behøver tt-reiser. Den generelle trivselen og tryggheten for alle passasjerer under reisen øker når man lett kommer inn og ut av bussen, og når man får god og tydelig informasjon underveis – og flere velger å reise kollektivt.

Universell utforming – en borgerrett

Å få være en del av samfunnet er for mange en selvfølgelighet. Mange funksjonshemmede og kronisk syke opplever imidlertid å være isolert og avskåret fra samfunnets mange gjøremål. Hvordan er for eksempel muligheten for å delta på valgdagen i din kommune/ditt fylke? Kommer man seg til valglokalet? Er selve valglokalet tilgjengelig? Er nødvendig informasjon tilgjengelig for alle? Hvordan er muligheten til selv å være politisk aktiv? Og hva med bibliotek, trygdekontor, fritidsklubb, skoler og friluftsområder – er de tilgjengelig for alle? FFO vet at det ikke er slik overalt, og dette må sikres gjennom kommunale planer.

En plan for universell utforming bør dekke områdene kunnskap og kompetanseheving, bygg, uteområder, transport, IKT der det er relevant, og brukervedvirkning. Det er viktig at alle grupper funksjonshemmede og kronisk syke ivaretas. Det fine er at når man har tilrettelagt for disse gruppene, er løsningene gode også for resten av befolkningen – både eldre, småbarn, foreldre med barnevogn, personer som midlertidig bruker krykker og alle andre som måtte skille seg ut fra idealpersonen på en eller annen måte – noe vi alle gjør i perioder av livet.

Tilgjengelighet til bygninger

Plan- og bygningsloven med teknisk forskrift stiller strenge krav om tilgjengelighet og universell utforming i alle nye bygg og ved større ombyggingsarbeider. Det er viktig at

¹ I Kostra-rapporteringen for 2009 til SSB oppgir 26 kommuner at de har en slik plan

kommunene går gjennom egen bygningsmasse, og systematisk oppgradering av kommunale bygg til gjeldende standard må bli en del av planen for universell utforming. Alle virksomheter rettet mot allmennheten er pålagt å jobbe for universell utforming gjennom diskriminerings- og tilgjengelighetsloven, og det er også utarbeidet en standard for universell utforming av byggverk og boliger (NS 11001).

I Plan- og bygningsloven åpnes det for at Regjeringen kan fastsette forskrifter for når ulike typer byggverk skal være ombygd og tilfredsstillende nye krav om universell utforming. Regjeringens visjon er at alle bygg skal være universelt utformet 2025, og hvis man skal komme i mål med dette, må slike forskrifter på plass raskt.

Tilgjengelighet til transport

Det er de siste årene kommet forskrifter om universell utforming av busser, men det er viktig at også holdeplassen er universelt utformet slik at man kommer seg om bord i bussen på en god måte. Informasjon på holdeplassen må også være utformet slik at alle kan tilegne seg den. Kommunen har ansvar for holdeplasser langs kommunale veier, og Statens vegvesens håndbok 278 beskriver i detalj hvordan en universelt utformet holdeplass skal se ut. Det er viktig at denne standarden følges også lokalt.

En undersøkelse utført av Vegdirektoratet² viser at tiltak for universell utforming i transportsystemet er samfunnsøkonomisk lønnsomt. Den konkluderer slik: "Det fører til nytte for samfunnet, samtidig som merkostnader ved å gjennomføre dem er relativt små. Dessuten er det en stor gevinst at flere kan bruke kollektivtransportsystemet uavhengig av funksjonsevne".

Tilgjengelighet til IKT

Kommunale nettsider får en økt betydning i folks hverdag. I fremtiden legges det opp til at en stadig større del av kommunikasjonen mellom det offentlige og den enkelte baseres på kommunikasjon via internett. I St.meld. nr.17 *Eit informasjonssamfunn for alle*, sies det at: "Offentlig sektor har eit klart ansvar for å sørge for at dei ulike IKT- og nettbaserte tenestene ikkje skal føre til nye og omfattande barrierer for dei med særskilte behov".

En undersøkelse³ viser at kun 39 av alle landets kommuner har en tilgjengelighet som er tilfredsstillende, dvs at de tilfredsstiller 90 % eller mer av de kravene som stilles for at en internettside skal være tilgjengelig. Alle de øvrige kommunene kommer dårligere ut og vil for ulike grupper være mer eller mindre tilgjengelige.

² James Odeck og Trine Hagen: "Universell utforming er samfunnsøkonomisk lønnsomt", Vegdirektoratet 2008

³ Undersøkelse foretatt av Direktorat for forvaltning og IKT (DIFI)

TT-ordningen

FFO vil ha klart svar på:

- Vil du som politiker ta initiativ til at TT-brukere med stort behov prioriteres i ditt fylke, og at de får et transporttilbud som sikrer at de kan leve et aktivt liv og delta i samfunnet på lik linje med andre?

Mangelfull og urettferdig TT-ordning

FFO erfarer at dagens TT-ordning på langt nær dekker brukere med aktive livs behov for transport. TT-ordningen varierer my mellom fylkene, men er i stor grad er rettet mot pensjonister, og tilbudet er preget av det. Det er spredt flatt utover, og alle som er i ordningen får det samme (dårlige) tilbudet. Ofte blir TT en salderingspost for å få de fylkeskommunale og kommunale budsjetter til å gå opp. Unntaket er Oslo, der antall turer er høyt (150 i året), og der brukere med stort behov i tillegg kan søke om ekstra turer når kortet er tomt.

Mange er fornøyd med det tilbudet de får, mens det er en gruppe som skiller seg ut. Det er brukere som lever aktive liv, mange av dem med familie og barn å følge opp. De kan ikke kjøre egen bil, og har problemer med å reise kollektivt. Manglende dekking av gruppens behov er en stor barriere for realiseringen av målsettingen om funksjonshemmede og kronisk sykes deltakelse på linje med alle andre.

Krav om nasjonalt regelverk

På bakgrunn av denne situasjonen har FFO framsatt krav om at det må utarbeides et nasjonalt regelverk som sikrer at tjenesten blir lik uavhengig av hvilken kommune og fylke man tilhører. Stortinget fulgte opp dette i 2003, og ba Regjeringen om å utarbeide nasjonale retningslinjer for kvalitet og kvantitet for TT-transporten, med forslag om en finansieringsordning som sikret TT-transport i tråd med retningslinjene. Etterpå er det kommet flere forslag i Stortinget om det samme, og i sum har alle partier på Stortinget, unntatt Venstre, aktivt foreslått nasjonale retningslinjer for TT. Likevel har det ikke skjedd noe.

Et godt TT-tilbud er fylkene og kommunenes ansvar

Nasjonale retningslinjer som kan sikre et mer ensartet tilbud i fylker og kommuner lar vente på seg, og FFO mener de lokale myndighetene må ta det ansvaret de har for taperne i dagens ordning, som er aktive brukere med stort behov for en fungerende TT-ordning. Utviklingen viser at både fylker og kommuner bruker stadig mindre penger på dette, og antallet TT-brukere er synkende. Dette skyldes ikke at færre har behov for ordningen, og FFO kan ikke akseptere denne utviklingen.

En fersk rapport⁴ viser at mange av de som er i ordningen ikke benytter seg av den overhodet, mens andre ikke bruker opp de turene/den summen de får tildelt. FFO mener man må gå inn i tallene, og se på fordelingen mellom gruppene ut fra behov.

⁴ Solvoll, Gisle: Transportordningen for funksjonshemmede. Statusrapport 2010. SIB notat 1003/2010. HHB.

Kollektivtransport, bestillingstransport og servicelinjer

Etter hvert som kollektivtransporten blir bedre tilrettelagt for funksjonshemmede er det naturlig at flere reiser kollektivt. Servicelinjer må også ses i sammenheng med dette. Det pågår for tiden også en prøveordning i syv fylker⁵ med økt samordning av bestillingstransport og TT, der målet er å få flere til å reise sammen. Dette er bra for de dette passer for, men vil ikke hjelpe gruppen aktive brukere med stort behov. Selv om TT for disse er mulig å kombinere med dagens ordning med arbeids- og utdanningsreiser og kanskje noen kollektivreiser, vil behovet for fritidsreiser fortsatt være større enn det tilbudet som gis i dag.

Tilbud til brukere med stort behov

FFO mener fylkene snarest må få på plass et tilbud som kan imøtekomme behovet til brukere med stort behov for en individuell TT-ordning. Tilbudet må legges på et nivå som sikrer mulighet til å leve aktive liv. FFO ser for oss at ordningen kan brukes over hele landet og ved lengre reiser kan turene kombineres med kollektivtransport. Brukerne av ordningen betaler egenandel tilsvarende kostnaden ved kollektivtransport på samme strekning. I utgangspunktet kan hver bruker gis et visst antall reiser per år med mulighet til å søke om flere. Nivået bør legges på minst 240 turer per år, med mulighet til å søke om flere turer. For grupper som brukere med barn og eller tillitsverv skal det gis flere turer.

Dagens TT-tilbud er i strid med FN-konvensjonen

FFO viste til FN-konvensjonen for funksjonshemmedes rettigheter, som Norge har signert, men ikke ratifisert. Artikkel 20 i denne handler om personlig mobilitet, og her forpliktes partene til å treffe: "effektive tiltak for å sikre mennesker med nedsatt funksjonsevne en personlig mobilitet som gir størst mulig uavhengighet, herunder ved (a) å lette den personlige mobiliteten for mennesker med nedsatt funksjonsevne på den måte og på det tidspunkt de velger, til en overkommelig pris". Dagens TT-ordning er ikke i overensstemmelse med denne forpliktelsen, noe som vil være et problem også for kommuner og fylkeskommuner når konvensjonen ratifiseres.

Store forskjeller

FFO vil illustrere ulikhetene i dagens ordning, som FFO mener både er urimelig og urettferdig, nærmere. En mangelfull og dårlig utbygd transportordning er til hinder for at funksjonshemmede og kronisk syke kan få realisert målet om likestilling og full deltakelse. Tallene er hentet fra rapporten vi viste til på forrige side:

Eksempel Vestfold

Fylket har relativt få brukere i ordningen og bevilget 1384 kroner til hver bruker i 2010. For de 1384 kronene kan hver bruker reise for 115 kroner hver måned, noe som utgjør 1 tur.

Eksempel Oslo

Oslo differensierer mellom brukergrupper, og funksjonshemmede får 150 turer per år. Muligheten til å søke om flere er innskrenket de senere årene, men er fortsatt til stede. Brukere som har behov for det har i tillegg rett til daglige reiser til og fra arbeid eller høyskole/universitet som egen ordning.

⁵ 2009-2011: Østfold, Telemark, Vest-Agder, Rogaland, Sogn og Fjordane, Nord-Trøndelag og Oslo

Funksjonshemmede barn og deres familier

FFO vil ha klart svar på:

- Vil du og ditt parti sikre at barn med funksjonshemninger og deres familier får et godt og koordinert tjenestetilbud i kommunen?
- Vil du og ditt parti sørge for at skolehelsetjenesten i kommunen styrkes ved å ansette flere helsesøstre?
- Vil du og ditt parti sikre at barn med funksjonshemninger og deres familier får det tilbudet de trenger i form av omsorgslønn, støttekontakt og avlastning?

FFO jobber for at mennesker som lever med funksjonshemning og kronisk sykdom sikres en levestandard på linje med den øvrige befolkningen. Et godt og koordinert kommunalt tjenestetilbud er avgjørende for familier med barn med funksjonshemning og kronisk sykdom.

Flere av tjenestene tilhører pleie- og helsesektoren, men en del av tjenestene barn og unge er avhengige av samordnes i og rundt skolehverdagen. Behovet for et helhetlig tilbud til barn og unge er stort, og setter strenge krav til tverretattlig og tverrfaglig samordning i kommunene. Barn har det ikke godt når de og deres familier opplever at de blir kasteballer mellom ulike sektorer og ansvarsnivåer.

Skolehelsetjenesten må styrkes

Skolehelsetjenesten innehar en nøkkelrolle i det forbyggende helsearbeidet blant ungdom. Dagens utfordringer er i større grad knyttet opp til kroniske sykdommer som astma- og allergi, diabetes og i tillegg kommer en stadig økende forekomst av psykiske lidelser. Det er vanskelig å forvente gode tjenester når helsesøster skal dele fire timer i uken på 500 til 1000 elever, slik som forholdene dessverre er flere steder i landet.

For at skolehelsetjenesten skal bli det lavterskeltilbudet det er ment å være, må det rekrutteres flere helsesøstre i kommunene. Skolehelsetjenesten er et viktig lavterskeltilbud til barn og unge med psykiske plager og ulike kroniske sykdommer og er en tjeneste som kan komme tidlig inn i forebyggingsarbeidet og være en vesentlig del av habiliterings- og rehabiliteringstilbudet til barn og unge.

Sosiale tjenester

Familier med barn med funksjonshemninger møter mange utfordringer i dagliglivet. Disse utfordringene blir ofte større og vanskeligere når kommunen svikter familier som trenger litt ekstra hjelp og støtte som supplement til den innsatsen de selv utøver. Kommunene plikter å tilby avlastningshjelp, støttekontakt og omsorgslønn til dem som har behov for det, men slik er det ofte ikke. Etter måneder med søknadsskjemaer, møter og telefoner får mange avslag eller et symbolsk tilbud i forhold til sine reelle behov. I nabokommunene kan situasjonen være helt annerledes. Der har kommunen prioritert disse familiene. Urimelig og urettferdig mener FFO.

Omsorgslønn

Sosialtjenesteloven § 4-2 e)

Sosiale tjenester skal omfatte lønn til personer med særlig tyngende omsorgsarbeid.

Omsorgslønn har vist seg å være en svært viktig ordning for mange familier med store og omfattende omsorgsoppgaver. FFO har fått en rekke innspill fra medlemsorganisasjoner og FFOs Rettighetssenter som viser store forskjeller mellom kommunene i praktiseringen

av ordningen. Når kommuner strammer til i denne ordningen bidrar dette til å gjøre hverdagen tøffere for familier med funksjonshemmede barn. Det er derfor avgjørende at praktiseringen og reglene for tildeling av omsorgslønn bedres.

Dokumentasjon fra FFOs rettighetscenter viser at det er en rekke urimeligheter knyttet til ordningen, som ulik praksis for tildeling både mellom og innad i de enkelte kommunene. I tillegg erfarer FFO gjennom tilbakemeldinger fra våre medlemsorganisasjoner at ordningen med omsorgslønn fortsatt er en lite kjent ordning.

Den enkelte har ikke et rettskrav på omsorgslønn, men alle kommuner har plikt til å ha en ordning med omsorgslønn til de som har særlig tyngende omsorgsarbeid, og det må settes av tilstrekkelige midler til omsorgslønn i de kommunale budsjettene. Kommunen kan altså ikke avslå en søknad om omsorgslønn fordi de ikke har en slik ordning eller fordi det ikke er tatt med utgifter til omsorgslønn i budsjettet.

Avlastning

Sosialtjenesteloven § 4-2 b)

Sosiale tjenester skal omfatte avlastningstiltak for personer og familier som har særlig tyngende omsorgsarbeid.

Avlastning er en svært viktig ordning for familier som har et barn med funksjonshemning. Tilsyn har avdekket store mangler ved avlastningstiltakene i mange av landets kommuner. Avlastningstiltakene var ikke individuelt tilpasset og/eller marginale i en tredjedel av kommunene. I tillegg var tiltak for å sikre opplæring hos ansatte i avlastningstiltak mangelfulle i halvparten av kommunene.

Støttekontakt

Sosialtjenesteloven § 4-2 c)

Sosiale tjenester skal omfatte støttekontakt for personer og familier som har behov for dette på grunn av funksjonshemning, alder eller sosiale problemer.

Mange mennesker med funksjonshemning har behov for støttekontakt for å kunne delta i sosiale aktiviteter. FFO og FFOs Rettighetscenter får mange tilbakemeldinger som viser at støttekontaktordningen varierer både kvalitets- og omfangsmessig fra kommune til kommune.

Å få støttekontakt betyr mye for livskvaliteten til mange mennesker med funksjonshemning, men den kompensasjonen støttekontaktene får fra kommunen er ofte svært liten. Konsekvensen er at jobben som støttekontakt er lite attraktiv, noe som vanskeliggjør rekruttering. Mangel på støttekontakter er derfor et stort problem i mange kommuner.

Visste du at:

- Kommunen har etter § 4-2 plikt til å ha en ordning med omsorgslønn til de som har særlig tyngende omsorgsarbeid, og det må settes av tilstrekkelige midler til omsorgslønn på de kommunale budsjettene. Kommunen kan derfor ikke avslå en søknad om omsorgslønn med begrunnelse i budsjettmessige forhold.
- Den nyeste statistiske oversikten fra Statens Helsetilsyn (2009) viser at det til sammen var 1041 klagesaker relatert til § 4-2 i sosialtjenesteloven. En tredjedel av klagen gjaldt omsorgslønn.
- I underkant av 7 prosent av henvendelsene til FFOs Rettighetscenter dreier seg om sosiale tjenester.

Skolen

FFO vil ha klart svar på:

- Vil du som politiker sørge for at din kommune/ditt fylke sikrer at alle elever får en likeverdig opplæring i tråd med rettighetene i opplæringsloven?
- Vil du og ditt parti sørge for at det etableres gode systemer for overgangen fra ungdomsskole til videregående for elever med særskilte behov?
- Vil du og ditt parti sørge for at Oppfølgingstjenesten er i stand til å gi elever som faller fra videregående opplæring god oppfølging?

FFOs målsetting er at skolen skal være "en skole for alle", der likeverdig og tilpasset opplæring er kjernen i skolehverdagen. En tilpasset opplæring forplikter læreren, skolen og ikke minst kommunen til å ta ansvar for å nå hver enkelt i undervisningen.

Skolen er også en arena for sosial utjevning, og der elevene skal lære å bli sosiale, inkluderende og empatiske mennesker. Dette stiller store krav til innretningen av utdannelsessystemet. Det handler om å ha like muligheter til opplæring, uavhengig av evner og forutsetninger. En likeverdig skole forutsetter at noen må få mer ressurser enn andre.

FFO mener at vi må ha et opplæringsssystem som fungerer slik at barn og unge som lever med funksjonshemning og kronisk sykdom har samme adgang og rett til utdanning som alle andre. Dette er et ansvar som ligger på skoleeier og skoleleder.

En skole basert på likeverd forutsetter at alle elever får de samme muligheter til å utvikle seg. Kommunene har plikt til å gi alle elever tilpasset og differensiert opplæring ut fra elevenes egne forutsetninger og behov.

FFOs Rettighetssenter

I løpet av et år får FFOs Rettighetssenter en rekke henvendelser som angår oppvekst, skole og utdanning. I 2010 fikk Rettighetssenteret rundt 150 henvendelser på dette temaet.

Tilfeldig opplæring?

Elevers individuelle rettigheter til spesialundervisning tilsidesettes på grunn av skolens økonomi. Det viser en rapport fra FFOs Rettighetssenter; "Retten til spesialundervisning i praksis?".

Rapporten forsterker funnene i et felles nasjonalt tilsyn på tilpasset opplæring og spesialundervisning, som fylkesmennene gjennomførte i 2007. I tillegg kommer forskningsrapporter som viser det samme. Summen er en omfattende dokumentasjon på at funksjonshemmede elever tapere i skolen.

Resultatene fra FFOs rapport har to hovedpoenger: For det første ser vi at det foregår til dels grove brudd på opplæringsloven. Hensynet til skoleeiers økonomi går foran hensynet til barn og foreldre og elevers rett til en tilpasset skolegang. Dette til tross for at lovteksten er krystallklar på at de som ikke får tilfredsstillende utbytte av det ordinære opplæringstilbudet har rett på spesialundervisning. Det kan også synes som om det er en del manglende kunnskap om elevers rettigheter, både hos skoleledelse og hos foreldre.

For det andre ser vi at det er klare behov for ytterligere klargjøring og presisering av gjeldende regelverk, slik det blir enklere å forstå for alle parter, samt at praksis blir mer ensartet.

Opplæringslovens § 5-1 Rett til spesialundervisning

Elevlar som ikkje har eller som ikkje kan få tilfredsstillande utbytte av det ordinære opplæringstilbodet, har rett til spesialundervisning.

Elevens rett til spesialundervisning kan ikke avslås med henvisning til manglende budsjettdekning. Kommunen og fylkeskommunen må derfor bevilge de midler som er nødvendig for å oppfylle retten til spesialundervisning.

Tiltak mot stadig økende segregering i skolen

En ny rapport fra NTNU Samfunnsforsk⁶ viser at stikk i strid med inkluderingsideologien i norske skoler, skilles stadig flere elever med nedsatt funksjonsevne ut i spesialtilbud.

Rapporten peker på at det er en økt åpen segregering i form av økt bruk av spesialskole og spesialgrupper i overgangene. Rapporten viser også at det er en økt bruk av skjult segregering ved at elever med nedsatt funksjonsevne er i den vanlige skolen, men blir ført ut av klasserommet ettersom de blir eldre og mer forskjellige fra sine jevnaldrende.

Dokumentasjonen som legges fram i rapporten underbygger både tilbakemeldinger FFO får fra foreldre til funksjonshemmede og kronisk syke barn, samt henvendelser til FFOs Rettighetssenter.

Denne segregeringen blir en barriere mot deltakelse, ikke bare i skolen, men også i sosial deltakelse på andre arenaer. Særlig er tendensen at barn med nedsatt funksjonsevne blir mer faglig og sosialt utfordrende for skolen etter hvert som de blir eldre. Denne utfordringen får konsekvenser for organiseringen av opplæringstilbudet i vanlige skoler ved at ansvaret for de utfordrende elevene blir overført til spesialpedagoger og assistenter.

Rapporten peker på at kontaktlærer "skyver" særlig utfordrende elever ut av klasserommet, mens spesialpedagoger "trekker" dem ut. Dette står i motsetning til inkluderingsideologien, men mer i tråd med en konkurranseorientert og individualisert utdanningsideologi og forståelse av det eksisterende lovverk.

Opplæringslovens § 8-2 Organisering av elevane i grupper

Elevane kan delast i grupper etter behov. Gruppene må ikkje vere større enn det som er pedagogisk og tryggleiksmessig forsvarleg. Organiseringa skal vareta elevane sitt behov for sosialt tilhør. Til vanleg skal organiseringa ikkje skje etter fagleg nivå, kjønn eller etnisk tilhør.

⁶ Christian Wendelborg: "Barrierer mot deltakelse", NTNU Samfunnsforsk, 2010

Frafall i videregående opplæring

Det er i dag stor oppmerksomhet knyttet til den mangelfulle gjennomføringen i videregående opplæring. FFO tror at deler av denne problematikken knytter seg til selve overgangen fra ungdomsskole til videregående skole. Mange faktorer endres og ansvaret for opplæringen bytter hender fra kommune til fylkeskommune.

Overgangen mellom skolenivåene representerer i tillegg kritiske faser med hensyn til bortvalg og frafall blant ungdom. Det er mye som står på spill for den enkelte elev, og kanskje aller mest for de elever som har behov for spesialundervisning, men som ikke fanges opp i det særskilte inntaket. Dette vanskeliggjør planleggingsarbeidet for den enkelte skole og lærer.

Det er helt avgjørende at informasjon om læreforutsetninger og behov kommer fram til undervisningsnivået. Det er nødvendig med en gjennomgang av rutinene for overgang når det gjelder elever med særskilte behov.

Skolefritidsordningen

FFO vil ha klart svar på:

- Vil du som politiker sørge for at SFO er mer enn oppbevaring og at elever med funksjonshemning får et SFO-tilbud av god pedagogisk kvalitet?
- Vil du som politiker sørge for at elever som har behov for et SFO-tilbud også etter 7. trinn får det.

SFO må fylles med aktivitetstilbud til barna, slik at SFO ikke bare blir oppbevaring. Det må også være minimumskrav til bemanning og kompetanse hos de ansatte. Dette er spesielt viktig for elever med spesielle behov og som har krav på tilbud frem til og med 7. trinn.

Kommunal nedprioritering av skolefritidsordningen (SFO) går ut over elever generelt, og elever med særskilte behov spesielt. Undersøkelser⁷ viser at foreldre til barn med funksjonshemning er mindre fornøyd med SFO-tilbudet enn andre foreldre og at flertallet av foreldrene mener at SFO-tilbudet ikke egner seg for deres barn, hvis de ikke får eget personale knyttet til seg. En hovedkonklusjon var at SFO i liten grad oppfyller intensjonene med å bidra til helhet i barns oppvekstmiljø, slik at man sikrer planmessig godt arbeid med barna.

I en kartlegging av fritidstilbud,⁸ herunder SFO, i flere kommuner konkluderes det blant annet med at det er stor variasjon i tilbudene, at innhold og organisering av tilbudene varierer og at det er enkelte grupper som faller utenfor fritidstilbudene. Det vises til at det er et særlig stort forbedringspotensial når det gjelder SFO og støttekontakt.

Mange barn med særlig store omsorgs- og tilsynsbehov trenger et skolefritidstilbud også etter 7. klasse, og noen få også helt ut videregående opplæring. SFO er en viktig lek- og fritidsarena for sosial kontakt som mange elever med særskilte behov har. Barn og ungdom med store omsorgs- og tilsynsbehov kan ikke dra omsorg for seg selv på samme måte som klassekameratene når de begynner på ungdomsskolen og videregående skole.

En forskningsrapport som ble utarbeidet for FFO av Nord-Trøndelagsforskning i 2006,⁹ viser tydelig at mange barn med funksjonshemninger trenger SFO-plass etter 7. klassetrinnet. Den viser også at det er betydelig usikkerhet hos mange foreldre når behovet for SFO-plass ikke endrer seg, mens tilbudet ikke eksisterer. Foreldre etterspør SFO gjennom hele opplæringsløpet.

Opplæringslovens § 13-7 sier at kommunen skal ha et tilbud om skolefritidsordning for barn med særskilte behov på 1.-7. klassetrinn.

Tall fra Grunnskolens informasjonssystem

I følge GSI (grunnskolens informasjonssystem) var det i skoleåret 2009-2010 1.866 elever med særskilte behov som benyttet seg av SFO i 5.-7. klassetrinn.

⁷ Nasjonal evaluering av skolefritidsordningen, NTF-rapport 2002:4 og Wndelborg, Christian: "SFO for alle?", 2006

⁸ Kartlegging av fritidstilbudet til barn og unge med nedsatt funksjonsevne. Rambøll. 2008

⁹ Wendelborg, Christian: "Frivillig skolefritidsordning? En undersøkelse blant foreldre til barn med særskilt tilrettelegging i SFO". NTF-notat 2006:1

Arbeid

FFO vil ha klart svar på

- Vil du som politiker gå inn for at din kommune/ditt fylke får på plass en egen traineeordning for funksjonshemmede?
- Vil du som politiker gå inn for at din kommune/ditt fylke får på plass en egen rekrutteringsplan for funksjonshemmede arbeidstakere?

Funksjonshemmede deltar i arbeidslivet i langt mindre grad enn befolkningen for øvrig. Tall fra Statistisk Sentralbyrå (SSB) viser at funksjonshemmedes yrkesdeltakelse har ligget godt under 50 prosent de siste ti årene, og det er lite grunnlag for å si at utviklingen på feltet går i riktig retning. Dette til tross for en egen avtale – IA-avtalen – som sier at det er en målsetning å øke antallet funksjonshemmede som er i jobb. Samtidig har Norge en samlet sett svært høy og relativt stabil yrkesdeltakelse for befolkningen sett under ett.

Fylkeskommuner og kommuner er store arbeidsgivere. Med ulike grep og tiltak kan de bidra til at flere funksjonshemmede i alderen 16-66 år kommer i arbeid. I andre kvartal 2006 utgjorde denne gruppen hele 454 000 personer.

Funksjonshemmedes yrkesdeltakelse og yrkesdeltakelse i alt i Norge fem siste år

2006		2007		2008		2009		2010	
F.H.	Alle	F.H.	Alle	F.H.	Alle	F.H.	Alle	F.H.	Alle
43,1	74,2	45,53	75,8	45,3	77,3	43,1	74,6	43,6	74,6

Traineeordning for funksjonshemmede

Staten har tidligere gjennomført to traineeprogrammer for funksjonshemmede ansatte, og et tredje vil bli gjennomført i 2011. Erfaringene fra gjennomføringen av tidligere traineeprogrammer viser at stillingene som tilbys i programmene er svært attraktive, ved at det melder seg mange søkere til de enkelte stillingene. I tillegg er traineeprogrammene som er gjennomført grundig evaluert, med svært positive resultater. Blant de positive resultatene er at arbeidsgivere som har hatt funksjonshemmede traineer ansatt, blir mer positive til funksjonshemmede som arbeidskraft også mer generelt.

Så langt er det imidlertid ikke egne traineeprogrammer for funksjonshemmede på plass i noen av landets kommuner. Dette til tross for at kommunesektoren sett under ett er landets desidert største arbeidsgiver.

Kommunal rekrutteringsplan for funksjonshemmede

Staten har gjennomført en egen rekrutteringsplan for funksjonshemmede, der målsetningen var at fem prosent av alle nytilsetninger skal være funksjonshemmede. Enkelte kommuner har fulgt statens eksempel, men hovedregelen er nok likevel at det ikke er egne planer for rekruttering av funksjonshemmede på plass i hverken kommuner eller fylkeskommuner. Ved å etablere slike rekrutteringsplaner, kan det naturlige fokuset på at også funksjonshemmede utgjør svært viktig og verdifull arbeidskraft for ulike kommunale virksomheter styrkes.

Hvordan skrive en pressemelding?

Her er eksempel på en pressemelding som ble sendt i 2010 og som omhandler avgiftene ved parkering på sykehus. Dette er ment som en illustrasjon på hvordan en sak kan presenteres i form av en pressemelding.

PRESSEMELDING

Oslo, 6. januar 2010

Sperrefrist:

DYRT OG PARKERE PÅ SYKEHUS

- FFO ber helseministeren se på saken

Pasienter og pårørende må betale stadig mer for å parkere bilen når de skal på sykehus, men de geografiske forskjellene er store. Mens man på Haukeland sykehus i Bergen må betale 230 kroner i døgnet slipper man unna med 150 kroner på Ullevål sykehus i Oslo. Den samme døgnprisen må man ut med vist man som pårørende eller pasient må parkere ved St. Olavs hospital i Trondheim. Stadig flere pasienter henvender seg til Funksjonshemmedes Fellesorganisasjon (FFO) om problemet med store tilleggsutgifter. Nå har FFO tatt saken opp i møte med helseministeren.

- Vår bekymring er at store parkeringskostnader kommer i tillegg til andre utgifter som våre grupper har i forbindelse med sin funksjonsnedsettelse eller kroniske sykdom. Samlet sett blir dette ofte svært mye. Vi kunne vel egentlig tenkt oss et sett av nasjonale retningslinjer som hadde regulert prisen for sykehusparkering, sier Jarl Ovesen, assisterende generalsekretær i FFO.

Haukeland Universitetssykehus har en døgnpris på 210 kroner og 30 kroner per påbegynt time mellom klokken 08.00 og 21.00. Til sammenligning har Ullevål Universitetssykehus i Oslo en døgnpris på 150 kroner, 60 kroner billigere enn ved Haukeland sykehus. På Ullevål koster det også 18 kroner per begynte time i sykehusets eget parkeringshus, mens prisen er 20 kroner på gateparkering i nærheten av sykehuset. St. Olavs Hospital i Trondheim har parkeringsavgifter på mellom 16 og 18 kroner per time. Døgnprisen er 150 kroner.

- Siden det er staten som eier og driver norske sykehusene i Norge bør de se nærmere på de store kostnadene som pasientene får som følge av den pris- og parkeringspolitikken som føres ved de ulike helseforetakene. Mange pasienter føler at parkeringskostnadene har blitt en stor økonomisk byrde i tillegg til alle de andre utgiftene man har som kronisk syk. Dette problemet bør staten ta på alvor. Det er grunnen til at FFO nå har tatt denne saken opp med helse- og omsorgsminister Anne-Grete Strøm-Erichsen, sier Jarl Ovesen.

For mer informasjon: ass. generalsekretær Jarl Ovesen 22799129a 90982984m